

Asiakasmaksut aiheuttavat ahdingkoa

Raportti kyselystä julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon maksuista johtuvasta taloudellisesta ahdingosta paljon palveluja käyttävien arjessa

4.3.2021 SOSTE: Asiakasmaksulain muutokset ja uudistamisen toinen vaihe -webinaari

Riikka Mettälä, EAPN-Finin Terveys ja köyhyys -työryhmän jäsen, sosiaalityön asiantuntija, Mielenterveyden keskusliitto

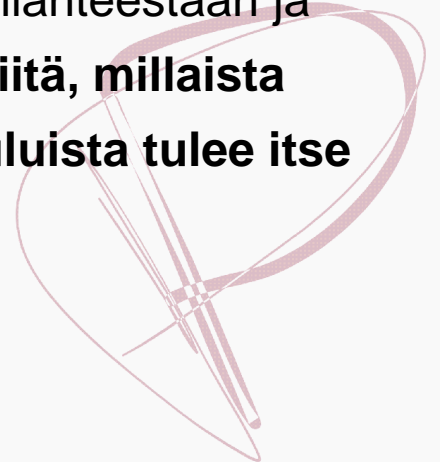
EAPN-Fin

- Suomen köyhyyden vastainen verkosto, EAPN-Fin on avoin verkosto köyhyyttä ja syrjäytymistä vastaan toimiville järjestöille, ryhmille ja kansalaisille.
- Verkostossa on 55 jäsentä, pääasiassa valtakunnallisia sosiaali- ja terveysjärjestöjä. Verkosto toimii muun muassa eri työryhmien kautta.
- EAPN-Finin Terveys ja köyhyys -työryhmän tehtävänä on tarkastella pitkäaikaissairauksien ja köyhyyden keskinäistä suhdetta sekä eri väestöryhmien välisiä hyvinvointi- ja terveyseroja.

Kysely tavoitti paljon palveluja käyttäviä

- Asiakasmaksut -kysely verkossa 24.5.–30.9.2019.
- Vastaajia 949 .Suurin osa käyttää paljon sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.
- Vastaukset kattoivat lähes koko maan.
- Vastaajina mm. vammaisia, pitkäaikaissairaita, pienituloisia eläkeläisiä, omaishoitajia ja monisairaiden perheiden edustajia.
- Moni kertoi avovastauksissa laajasti elämäntilanteestaan ja arjestaan. **Ihmisillä on suuri tarve kertoa siitä, millaista hankaluutta ja ahdinkoa sairastamisen kuluista tulee itse sairauden lisäksi.**

Asiakasmaksut aiheuttavat

- Taloudellista ahdinkoa, velkaantumista, luottotietojen menetyksiä
- Kohtuuttoman vaikeaa arkea
- Hätää ja epätoivoa
- Vähävaraisella ei ole mahdollisuutta käyttää kaikkia sairauden hoitoon hänelle määrättyjä palveluita tai lääkkeitä
- Ihminen ei aina edes uskalla hakeutua hoitoon kustannusten pelossa
- Erilaiset maksukatot eivät nekään aina turvaa vähävaraiselle yhdenvertaista mahdollisuutta hoitoon hakeutumiseen.

Maksukatot eivät helpota kaikkien selviämistä

- Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuilla ja omavastuuosuuksilla on kolme vuosittaista maksukattoa:
 - julkisen terveydenhuollon asiakasmaksukatto,
 - Kelan lääkekatto
 - Kelan korvaamien terveydenhuollon matkojen omavastuiden katto.
- Kun nämä katot täyttyvät, asiakkaalta ei pääsääntöisesti enää peritä maksuja tuon vuoden aikana. Vastauksista ilmenee, etteivät sosiaali- ja terveydenhuollon menoja kohtuullistavat maksukatot toimi riittävän hyvin.
- Katot eivät täyty muun muassa siksi, etteivät kaikki lääkkeet kuulu Kelan korvaamiin lääkkeisiin, vaikka ne ovat välttämättömiä sairauden hoitamiseksi, joten niitä ei ole varaa ostaa tai ei ole rahaa mennä lääkäriin tai ei ole varaa maksaa matkoista 50 euron omavastuuta per reissu. (Kokonaisomavastuu matkoista on 300 e/vuosi.)

Sairaudet velkaannuttajina

- Sairausten hoidosta aiheutuvat kustannukset ajavat monet ihmiset ja perheet vakavaan talousahdinkoon ja pakottavat heidät ottamaan velkaa.
- Vastauksissa kuvataan velkaantumista, luottotietojen menetyksiä ja ulosottoon joutumista
- **Vuonna 2019 jo 450 000 sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksua päätyi ulosottoon**

”Sairaalamaksuja vain kertyi ja kertyi ja sen takia ulosottoon. Häiriömerkinnän poistuminen vie kohtuuttoman kauan ja ulosottojen korot ovat järjettömät. Ei koskaan enää pääse jaloilleen kun on sairas...”

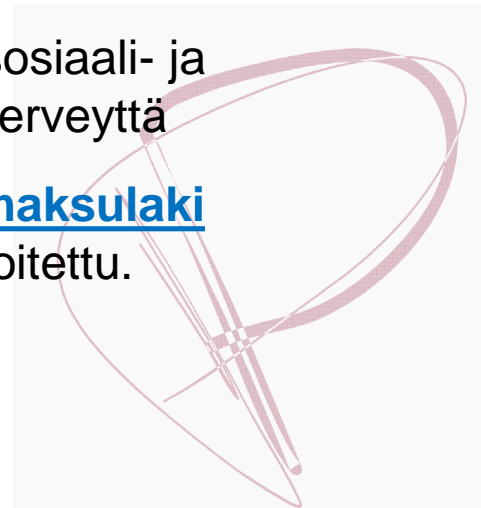
Lakivelvoitteet eivät toteudu kaikille

- Raportti osoittaa, ettei perustuslain velvoite väestön terveyden edistämisestä ja toimeentulon turvaamisesta sairauden perusteella toteudu kaikkien kohdalla.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut eivät saa olla hoidon ja hoivan este tai aiheuttaa velkaantumista.

Perustelut perustuslaista 731/1999

- oikeus perustoimeentulon turvaan muun muassa sairauden perusteella
- julkisen vallan taattava oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin ja edistettävä väestön terveyttä

Lait ovat olemassa, mutta esim. [asiakasmaksulaki ja sen § 11 ei toteudu](#) niin kuin se on kirjoitettu.

Asiakasmaksut aiheuttavat ahdinkoa 1

- asiakasmaksulain 11 §:n perusteella asiakasmaksuja voidaan huojentaa tai ne voidaan jopa jättää kokonaan perimättä.
- näin pitäisi tehdä, ennen kuin ihminen joutuu hakemaan maksujen vuoksi toimeentulotukea tai joutuu perintään näiden maksujen vuoksi.
- nyt tehty kysely osoittaa, ettei tätä asiakkaan tilannetta ajoissa helpottavaa pykälää edelleenkään tunneta tai sovelleta: Vain noin 7 prosenttia tätä asiaa koskevaan kysymykseen vastanneista 830 ihmisestä, oli hakenut maksujen kohtuullistamista. Lähes 50 prosenttia ei ollut aiemmin kuullut kohtuullistamisen mahdollisuudesta.

Asiakasmaksut aiheuttavat ahdinkoa 2

- Kuntien tulee kohtuullistaa asiakasmaksut tai jättää ne perimättä, jos ne vaarantavat asiakkaan toimeentulon. Asiakkaille ja työntekijöille on aktiivisesti tiedotettava tästä mahdollisuudesta.
- Valtakunnallinen ohje asiakasmaksulain 11. §:n soveltamisesta
- Asiakkaat, eivätkä aina työntekijätkään saa tarpeeksi tietoa tästä laista. Ei osata ja eikä uskalleta kysyä huojennusta tai vapautusta maksuista, vaikka tarve olisi.
- Toisaalta Kela vaatii, että tämä on hoidettu, ennen toimeentulotuen hakemista. Tällöin asiakkaalle voi tulla kohtuutonta viivästystä.

Vastaajien terveiset päättäjille

1. Maksukattojen yhdistäminen
2. Terveystuon asiakasmaksujen poistaminen tai kohtuullistaminen
3. Pikavippifirmojen toimintaa pitää rajoittaa
4. Asiakasmaksujen perinnässä ei tulisi käyttää perintäfirmoja
5. Lääkkeiden maksukattoon ja omavastuusiin muutoksia
6. Ulosoton suojaosuutta tulisi korottaa
7. Toimeentulotukijärjestelmää tulisi yksinkertaistaa
8. Perustulo nähtiin vaihtoehtona
9. Omaishoidon palkkioihin korotus
10. Kela-taksimaksujen omavastuuosuutta tulisi laskea
11. Kelan toimintaan nopeutta ja kohtaamista
12. Maksuvaikeuksiin pitää puuttua ajoissa

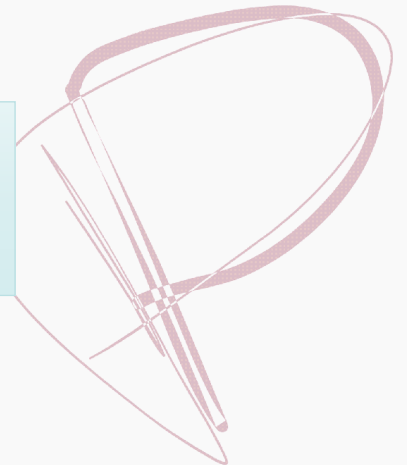

Rahat ei riitä

MINULLA EI RIITÄ RAHAT ostaa päivittäin tarvitsemiani lääkkeitä. Otan lääkkeen vaikka joka toinen päivä että riittää pidemmälle. Tämä johtaa osaltaan oman voinnin heikkenemiseen ja useampiin lääkärikäynteihin.

LÄÄKEKATTO EI TÄYTTYNYT, koska perheessä on neljä lääkkeiden syöjää. Kukaan ei syö yli rajan, mutta yhteensä summa on iso.

PELKÄÄN SOITTAAN 112, jos taas päivystykseen ja lisää laskuja ennen kuin lääkekatto on täyttynyt.

Raporttiryhmä eli Terveys ja köyhyys - työryhmä vuonna 2020

Tuula Paasivirta, puheenjohtaja

Minna Autere

Anna Hiekkataipale

Pirkko Justander

Ylva Krokfors

Riikka Mettälä

Tarja Pajunen

Taija Rutanen

Tiina Saarela (toim.)

Laura Tuominen-Lozic

Linkki raporttiin: Tiina Saarela (toim.): [Asiakasmaksut aiheuttavat ahdingkoa](#). Raportti kyselystä julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon maksuista johtuvasta taloudellisesta ahdingosta paljon palveluja käyttävien arjessa. EAPN-Fin 2020.